

פרק 6 - תיירות

מקורות והגדרות

לוחות 1-7, 10-11: הלמ"ס

- מלונות
תיירות** - בתי מלון, בתי הארחה, כפרי נופש, מלונות דירות, ומלוניות המומלצים לתיירים על-ידי משרד התיירות. החל ב-1994 נכללים בהגדרה זו גם בתי מלון שטרם אושרו לתיירים לדוגמא: בתי מלון חדשים ב"הרצה", בהמתנה לקבלת האישור ועוד.
- סיווג לפי
רמות** - על פי תקנה שהוציא שר התיירות, בוטלו דרגות בתי המלון החל מאמצע מאי 1992. ממועד זה חל איסור לפרסם נתונים סטטיסטיים על סמך הדירוג שהיה קיים עד אז. סיווג חלופי לפי רמות הונהג החל ב-1993. בסיווג החלופי ישנן 4 רמות על סמך שני מאפיינים: אופי המלון (נופש/עירוני) והשטח הממוצע לחדר זוגי (לא כולל סוויטות ושטחים ציבוריים). סיווג הרמות הוא מ-I עד IV, כאשר רמות I ו-II מציינות את הרמות הגבוהות (לפירוט ראה רבעון סטטיסטי לתיירות ולשירותי הארחה 2009/1). ההגדרה לגבי כפרי נופש ו"אחר" (מלונות דירות ומלוניות) נשארה בתוקף.
- חדרים** - חדרים בהם לפחות מיטה אחת המיועדת לאכסון אורחים, מערכת חדרים (סוויטה) נחשבת כחדר אחד.
- מיטות** - המיטות הקבועות בבתי המלון בחדרים הנ"ל. מיטה כפולה נחשבת כשתי מיטות. לא כולל: מיטות תינוק ומיטות לילדים שאינן קבועות.
- אורח** - אורח, לרבות ילד, שנרשם בבית המלון, ולן בו לפחות לילה אחד (כולל אורחים הפטורים מתשלום). אורח שעזב את בית המלון ונרשם בו שנית באותה תקופה (גם אם באותו חודש) נחשב במניין האורחים כשני אורחים נכנסים.
- תייר** - אורח הנרשם בכניסתו לבית המלון על פי דרכון זר (כולל גם עובדים זרים ודיפלומטים).
- ישראלי** - אורח הנרשם בכניסתו לבית המלון על פי תעודת זהות ישראלית, כולל עולים חדשים ועולים בכוח (פרט לתושבים ארעיים בעלי דרכונים זרים) וכן אורחים מיהודה, שומרון וחבל עזה.
- לינות** - כל הלינות בבתי המלון, למעט הלינות בדירות בבעלות שאינן להשכרה לאחריים. כמו כן, כלולות לינות של עולים חדשים בבתי מלון שהסוכנות שכרה לתקופה של פחות משנה. שהות של אדם אחד בחדר שבו שתי מיטות או בחדר עם מיטה כפולה, או בדירת קומפלט נחשבת כלינה אחת.
- ממוצע לינות** - סך כל הלינות מחולק בסך כל האורחים הנכנסים.
- אחוז תפוסה של מיטות** - סך כל הלינות בבתי המלון בתקופה הנדונה, מתוך סך כל הלינות האפשריות (מכפלה של מספר המיטות במספר הלילות שבית המלון היה פתוח בחודש הדוח), מבוטא כאחוז.
- אחוז תפוסה של חדרים** - סך כל החדרים התפוסים בבתי המלון בתקופה הנדונה, מחולק בסך כל החדרים האפשריים (מכפלה של מספר החדרים במספר הלילות שבית המלון היה פתוח בחודש הדוח), מבוטא כאחוז.

פדיון - כולל פדיון ברוטו (כולל מס ערך מוסף) מלינות, מהשכרת חדרים לתקופה ממושכת ומשירותים אחרים שאינם לינות, כגון: ארגון אירועים וימי עיון, שהות ללא לינה, פיקדונות להזמנות שבוטלו וכד'. הפדיון כולל גם תשלומים שהתקבלו מהעובדים (בעד ארוחות, דיור וכד').

משרות שכיר - העובדים שעבדו בבית המלון לפחות יום אחד בחודש וקיבלו שכר, כולל עובדים במשרות חלקיות ובעלי מניות שעבדו בבית המלון תמורת שכר (בעבר כונה שכירים).

לוחות 8-9: דוח שנתי 2007, משרד התיירות

אחוז תיירים שביקרו בת"א-יפו - אחוז מתוך התיירים שביקרו לפחות באתר אחד מרשימה של משרד התיירות.

תיאור והסבר

בשנת 2008 נמשכה העלייה בכל המדדים התיירותיים שהחלה ב-2003, זאת לאחר שנתיים של שפל (2001-2002). שנות השפל בענף נבעו בעיקר מהמצב הביטחוני בארץ (בעקבות פרוץ האינתיפאדה באוקטובר 2000 וכן בעקבות איומי המלחמה בעירק לקראת סוף שנת 2002). המצב הבטחוני שהחל להשתפר מ-2003 ואילך הוביל לשיפור בענף התיירות. ירידה קלה במדדי התיירות הורגשה בחודשים אוגוסט-ספטמבר 2006 בשל מלחמת לבנון השנייה.

מלונות תיירות (לוח 6.1) - בסוף שנת 2008 פעלו בת"א-יפו 48 מלונות תיירות שכללו 6,403 חדרים המהווים כ-14% מסה"כ בתי המלון לתיירים וכ-14% ממספר החדרים בהם בישראל. מלונות התיירות בת"א-יפו ברמה I מהווים כ-22% מסה"כ מלונות כאלו בישראל וכ-23% מהחדרים במלונות ברמה זו בישראל.

אורחים ולינות (לוחות 6.2-6.7) - מן הנתונים עולה, כי בשנת 2008 עלה מספר האורחים (מספר התיירים ומספר הישראלים) וכן עלה מספר הלינות במלונות התיירות: כ-945 אלף אורחים ו-2.6 מיליון לינות, עלייה של 5% במספר האורחים ובמספר הלינות בהשוואה לשנת 2007. מניתוח הנתונים לאורך זמן עולה כי נקודת שפל הייתה בשנת 1991, אז התרחשה מלחמת המפרץ, לאחר מכן חלה עלייה והתייצבות יחסית במהלך שנות ה-90. בשנת 2000 הגיע מספר האורחים ולינותיהם לשיא (828 אלף אורחים ו-2.0 מיליון לינות). נפילה חדה חלה בשנת 2001 בשל המצב הביטחוני בארץ: ירידה של 27% במספר האורחים ו-31% במספר הלינות בהשוואה לשנת 2000. בשנת 2002 חלה ירידה נוספת של 9% במספר האורחים ו-12% במספר הלינות בהשוואה לשנת 2001, כך ששנת 2002 הייתה שנת שפל, נמוכה אף יותר מזו של שנת 1991. משנת 2003 ואילך מסתמנת התאוששות, בשנים 2004-2006 חלה עלייה במספר האורחים ולינותיהם בהשוואה לשנת 2003. השנים 2008-2007 הן שנות שיא, מספר האורחים ולינותיהם בשנים הללו היה גבוה יותר מזה שהיה בשנת 2000.

העלייה במספר האורחים ולינותיהם בשנים 2003-2008 נובעת בעיקר מעלייה במספר התיירים המבקרים בת"א-יפו בתקופה זו. ב-2008 התארחו בעיר 689,700 תיירים, זוהי עלייה של 14% בהשוואה לשנת 2007 ועלייה של כ-218% בהשוואה ל-2003 (אז הגיע מספר התיירים ל-217,200 בלבד). לעומת זאת, בשנים 2003-2008 החלה מגמת ירידה במספר הישראלים שהתארחו במלונות בעיר (למעט שנת 2006). בשנת 2008 ירד מספרם של הישראלים שהתארחו במלונות תיירות בת"א-יפו ל-255,300 ירידה של 14% בהשוואה לשנת 2007 ושל 29% בהשוואה לשנת 2003.

שנת 2002 הייתה שנת שפל במספר התיירים שהתארחו בעיר, אך הייתה זו שנת שיא במספר הישראלים שהתארחו בת"א-יפו ומאז החלה מגמת ירידה במספרם (למעט שנת 2006). בשנים 2005-2008 הישראלים כבר לא הוו את רוב האורחים במלונות (27%-41%) זאת לאחר שבשנים 2001-2004 עמד חלקם של הישראלים על 52%-70% מסה"כ האורחים.

העלייה במספר התיירים חלה בכל המדינה: בשנת 2008 עלה מספר התיירים במלונות בארץ בכ- 23% בהשוואה לשנת 2007 וגדל כמעט פי 5 בהשוואה לשנת 2002 (שנת השפל האחרונה). התיירים שהתארחו במלונות התיירות בת"א-יפו ומספר הלינות שלהם מהווים 20%-21% מהסה"כ הארצי. משנת 2005 קיימת מגמת ירידה בחלקם של התיירים אשר לנו בת"א-יפו מסה"כ התיירים בישראל לאחר שבשנים 2004-2001 הייתה מגמת עלייה בתחום זה, (בשנת 2007 חלה עלייה קלה בהשוואה לשנת 2006).

כתוצאה מההתאוששות בתיירות, תפוסת המיטות והחדרים הממוצעת בעיר נמצאת במגמת עלייה בין השנים 2003-2008 והגיעה ב-2008 לכ-57% וכ-75%, בהתאמה, בהשוואה לכ-33% וכ-42%, בהתאמה בשנת 2003. תפוסת החדרים במלונות התיירות בת"א-יפו גבוהה מזו שבירושלים ובחיפה ובכל הארץ.

מאפייני התיירים המבקרים בעיר (לוחות 6.8-6.9) - עפ"י דוח משרד התיירות לשנת 2007, נמצא שכ-39% מהתיירים שביקרו בעיר בשנת 2007 עשו זאת למטרת ביקור קרובים וכ-27% הגיעו לחופשה (בילוי והנאה) או לתיור וכ-16% היו צליינים. רובם המכריע של המבקרים הגיע מאירופה (כ-56%) ומאמריקה (36%). זהו אינו הביקור הראשון בישראל עבור רוב התיירים (60%) שביקרו בעיר ב-2007. 50% מהמבקרים בעיר ציינו כי שהו במלון ו-41% שהו אצל קרובים או חברים.

מאפייני התיירים בתקופה של התאוששות בתיירות שונים ממאפייניהם בתקופות שפל. בנתונים שיוצגו להלן ניתן לראות ששנת 2000 הייתה שנת שיא בתיירות, בשנים 2001-2002 הייתה ירידה בשל המצב הבטחוני בארץ והחל בשנת 2003 נרשמת התאוששות במדדים התיירותיים, בשנת 2006 חלה ירידה קלה בשל מלחמת לבנון השנייה. בתקופה של התאוששות בתיירות חלקם של היהודים מכלל התיירים קטן: בשנת 2000 חלקם של היהודים מכלל התיירים היה 32%, בשנים 2001-2002 גדל חלקם של היהודים מכלל התיירים והגיע ל-60% בשנת 2002, בשנת 2003 החלה ירידה עד שבשנת 2005 חלקם של היהודים הגיע לכ-35% מכלל התיירים. בשנים 2006-2007 חלה עלייה קלה וחלקם של היהודים הגיע לכ-39%. בתקופה של התאוששות בתיירות גדל חלקם של התיירים שמטרת ביקורם תיור או צליינות: בשנת 2000 חלקם של התיירים שבאו לחופשה/טיול או צליינות היה כ-54% ובשנים 2001-2002 חלה ירידה שהגיע לשפל בשנת 2002 (26%) והחל בשנת 2003 החלה התאוששות ובשנת 2005 36% מהתיירים הגיעו לחופשה/טיול או צליינות. בשנת 2006 חלה ירידה קלה וכ-34% מהתיירים הגיעו לחופשה/טיול או צליינות ובשנת 2007 חלה עלייה וכ-43% מהתיירים הגיעו למטרות הללו. כמו כן, בתקופה של התאוששות גדל חלקם של התיירים שביקורם הוא הביקור הראשון בארץ: בשנת 2000 עבור מחציתם של התיירים היה זה הביקור הראשון בישראל (51%) ואילו בשנים 2001-2007 למרבית התיירים (58% ומעלה) היה זה ביקור חוזר. החל בשנת 2003 חלה עלייה בחלקם של התיירים שזהו ביקורם הראשון בארץ, ובשנת 2005 הגיע חלקם לכ-42%. בשנת 2006-2007 חלה ירידה קלה ול-37%-40% מהתיירים היה זה ביקורם הראשון בישראל למרות שבשנים הללו חלה עלייה במספר התיירים שביקרו בעיר.

משרות שכיר ופדיון בענף המלונאות (לוח 6.10) - התאוששות בענף התיירות מתבטאת גם בהיקף משרות השכירים בענף המלונאות: כוח האדם המועסק במלונאות עלה בשנים 2004-2008 (לאחר ירידה בשנים 2001-2003): בשנת 2008 הועסקו במלונות התיירות בעיר 3,290 שכירים לחודש (בממוצע חודשי) - עלייה של כ-4% לעומת שנה קודמת ועלייה של כ-42% בהשוואה לשנת 2003. למרות עלייה זו מספר השכירים המועסקים, נמוך בהשוואה לשנות ה-90: מספר השכירים המועסקים בשנת 2008 נמוך ב-10% ממספר השכירים המועסקים במלונות תיירות בשנת 1991 (שנת השפל הקודמת).

בשנת 2008 שיעור השכירים המועסקים במלונות בעיר מהווה 12.5% מסה"כ השכירים המועסקים בענף בישראל - שיעור זה נמצא במגמת ירידה לאורך שני העשורים האחרונים, אך די יציב לאורך שבע השנים האחרונות.

הפדיון במלונות בעיר עלה בכ-8% בשנת 2008 לעומת שנת 2007 והגיע לכ-1.4 מיליארד ש"ח. הפדיון בשנת 2008 גבוה בכ-34% מהפדיון ממלונות תיירות בשנת השיא - שנת 2000. הפדיון ממלונות התיירות בת"א-יפו מהווה כ-18% מסה"כ הפדיון בענף בישראל.

סוכנויות נסיעות וחנייות רשומות לתיירים (לוח 6.11) - בשנת 2006 פעלו בעיר 150 סוכנויות נסיעות ראשיות ו-21 סניפים, המהווים 33% וכ-11% מהסה"כ הארצי, בהתאמה. לא התקבלו נתונים עדכניים לשנת 2007.

כנסים בינלאומיים - ת"א-יפו מהווה מוקד לכנסים, תערוכות וירידים בינלאומיים הנערכים בישראל. עם זאת, כמו בתחומים אחרים בענף התיירות, גם תחום זה מושפע מהמצב הביטחוני בישראל ומהמצב הכלכלי.

בשנת 2002 התקיימו בת"א-יפו כ-38% מהכנסים והתערוכות הבינלאומיים בישראל בהם השתתפו כ-47% מסה"כ המשתתפים באירועים אלה בארץ. בשנים 2003-2006 לא דווח על כינוסים בינלאומיים בישראל. בשנת 2007 התקיימו בת"א-יפו 10 כינוסים המהווים כ-24% מהכנסים והתערוכות הבינלאומיים בישראל.

עידוד התיירות בתל-אביב-יפו

העמותה לתיירות תל-אביב-יפו, פועלת בנושאים רבים בשיתוף עם התאחדות המלונות בעיר ועם משרד התיירות. מטרתיה הן להעלות את שיעורי התיירות בעיר ואת היקף הפעילות התיירותית בבתי המלון, במרכזי התרבות, במוקדי ההארכה, ההסעדה, הבילוי והקניות.

בנוסף לפעילות השוטפת עסקה העמותה בפרוייקטים מיוחדים בשנת 2008:

- מסע פרסום לעידוד תיירות פנים: בשנת 2008 קיימה העמותה מסע פרסום (בעיתונות ובאינטרנט), תחת הסיסמא תל אביב במבצע. במסגרת זו הוכן כרטיס הטבות לעסקים רבים ברחבי העיר, למסעדות, מוזיאונים ואטרקציות תיירותיות מיוחדות עבור התיירים בבתי המלון. המבצע היה בשיתוף עם התאחדות המלונות ומשרד התיירות.
- מסעות פרסום לעידוד תיירות מחו"ל: בהמשך לפעולות השיווק של ת"א-יפו באירופה המשיכה גם השנה העמותה בשיתוף עם התאחדות המלונות ומשרד התיירות לפרסם את תל-אביב-יפו באמצעות סוכני תיירות מקומיים. לפי נתוני העמותה לתיירות בשנת 2008 בהשוואה לשנת 2007 חלה עלייה של 4% במספר לינות התיירים מאנגליה, 25% בלינות התיירים מגרמניה, 7% בלינות התיירים מאמריקה ו-57% עלייה בלינות התיירים מרוסיה. במספר לינות התיירים מצרפת חלה ירידה של 4% בהשוואה לשנת 2007.
- סיורים בעיר: העמותה המשיכה לתפעל עשרים ושבעה סיורי חוויה הפתוחים לקהל הרחב והנערכים באזורים שונים בעיר במגוון תחומים. בשנת 2008 השתתפו כ-8,000 איש בסיורים הללו. בנוסף המשיכה העמותה בסיורי החינם באנגלית הניתנים במתכונת קבועה מידי שבוע. השנה נוסף סיור חדש, סיור לילה בעיר. בסיורים אלו נטלו חלק כ-6,000 תיירים בשנת 2008.
- גם השנה ארגנה העמותה סיורים להכרת העיר לקבוצות סגורות ולגופים שונים המעוניינים לבקר בתל-אביב-יפו. מחלקת הקבוצות של העמותה מרכזת את הטיפול בקבוצות אלו ואמונה על הרכבת תכניות "אישיות" המותאמות לכל קבוצה. הסיוע של לשכת המידע מתבטא ביעוץ ותכנון המסלול, הקצאת הדרכה, ארגון מקומות הסעדה, כניסה לאתרים ואף הזמנת כרטיסים למופעי תרבות. הסיורים אורגנו עבור גופים ומשרדים ממשלתיים, עיריות ומועצות מקומיות, חברות היי-טק, מפעלים גדולים וכיו"ב. בשנת 2008 סיירו במסגרת זו כ-11,000 איש.
- אירוח ומפגש עם מעצבי דעת קהל ועיתונאים, צוותי טלוויזיה ואנשי יחסי ציבור מחו"ל במטרה לחשוף בפניהם את רב-גוניותה של העיר.
- אירוח כינוס ה-IMTM הארבע עשרה (בשיתוף עם משרד התיירות והתאחדות המלונות), בכינוס השתתפו 150 סוכני נסיעות מחו"ל.
- השתתפות בירידי תיירות בחו"ל: ITB ברלין, השתתפות ביריד התיירות השני בגודלו בעולם ה-WTM שנערך בלונדון, במסגרתו התקיימו פגישות עם סוכני וסיטונאי תיירות מחו"ל (העובדים עם השוק היהודי בכלל והתל אביבי - בפרט) ועם אנשי משרד התיירות בחו"ל.
- הפקה והפצת חומר תדמיתי ופרסומי על העיר: הפקה מחודשת של עלוני הסיורים של העמותה (עברית ואנגלית), הפקה של סרט תדמיתי חדש ומעודכן באנגלית ותרגומו לצרפתית, גרמנית, רוסית וספרדית. הסרט הופץ בבתי המלון, והוקרן בפני סוכנים בחו"ל ובפני כתבים וגורמי תיירות רלבנטיים ובנוסף בכינוסים שונים הנערכים בעיר. כמו כן הוא ניתן לגופים שונים המייצגים את ישראל בחו"ל.